

ІНФРАСТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ

В. В. Клочан, доктор економічних наук
Миколаївський національний аграрний університет

У статті досліджено основні проблем розвитку інфраструктури інформаційного обслуговування сільського господарства, висвітлено варіанти покращення інформаційної інфраструктури аграрного сектора економіки, обґрунтовано основні напрямків удосконалення інформаційної інфраструктури аграрного сектора економіки.

Ключові слова: агробізнес, аграрний сектор, інфраструктура, інформаційна система.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектора економіки в сучасних умовах його розвитку нерозривно пов'язане з вдосконаленням інформаційного обслуговування на всіх рівнях його управління. Вивчення досвіду розвитку передових зарубіжних країн, а саме дослідження сегменту інформаційного обслуговування аграрної сфери, дає можливість стверджувати, що доступність інформації та її своєчасність є дієвим чинником інтенсивного розвитку та підвищення ефективності сільського господарства і пов'язаних з ним галузей. Прямим наслідком недостатнього врахування зазначеного чинника є відставання в проведенні реформ, повільний розвиток аграрного сектора. Найбільш актуальним завданням є вдосконалення інформаційного обслуговування безпосередньо сільських товаровиробників. Важлива роль при цьому відводиться інформаційно-консультаційним службам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найважливіші теоретичні та практичні аспекти формування національної системи інформаційного забезпечення аграрного сектора, включаючи науково-технічну сферу, були розглянуті в працях Бородіної О. М., Кропивка М. Ф., Саблука П. Т. та інших вчених-аграрників. Вирішенню проблем розвитку інформаційно-консультаційних служб присвячено роботи Безкровного М. Ф., Кальна-Дубінюк Т. П., Пальшиної Г. І., в яких розкривається

особливе значення служб сільськогосподарського консультування у забезпеченні сільгосптоваровиробників інформацією як при традиційних методах організації виробництва, так і в інноваційних проектах.

Ціль роботи. Дослідження основних проблем розвитку інфраструктури інформаційного обслуговування сільського господарства, розгляд варіантів покращення інформаційної інфраструктури аграрного сектора економіки.

Виклад основного матеріалу. Найбільш характерною рисою сучасного етапу розвитку суспільства є посилення впливу інформаційно-комунікаційних технологій та знань на всі сфери діяльності і життя людей. Інформація, знання та інновації, ґрунтовані на використанні нових ідей та інтелектуальних ресурсів, поступово перетворюються на основне джерело зростання соціально-економічного потенціалу людства, а сам розвиток соціуму все більше й більше залежить від того, наскільки ефективно організовано поширення інформації, знань та інновацій у різних сферах економіки.

В Україні науково-практична діяльність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій та поширення фахових знань здійснюється в руслі загальносвітових тенденцій розвитку цього процесу, а тому основні завдання формування і функціонування системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери співпадають з аналогічними зарубіжними – бути каталізатором науково-технічного прогресу в сільському господарстві, сприяти поширенню серед сільськогосподарських товаровиробників нових знань, сучасних досягнень науки, техніки і технологій, надавати всім, хто потребує, необхідну інформацію та консультаційні послуги з питань юриспруденції, менеджменту, маркетингу, захисту оточуючого середовища, розвитку соціальної сфери тощо. На даний час в країні така система лише створюється, але ситуація розвивається таким чином, що шлях до повного вирішення проблеми необхідно подолати за якомога коротший проміжок часу. Зараз основна робота по створенню системи ведеться з наголосом на розвиток сільськогосподарського доглядництва. Проте, через низку об'єктивних та суб'єктивних

причин, таких як відсутність надійної фінансової підтримки, наявність проблем з підбором та підготовкою кваліфікованих кадрів консультантів, зниженням інтересу до дорадництва на вищих щаблях влади і управління галуззю, розвиток системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери відбувається повільно і нерівномірно як у часі, так і в просторі.

В даний час в аграрному секторі України ведеться значна за обсягами та значенню робота по створенню баз даних і програмних продуктів, призначених для товаровиробників, органів управління, партнерів сільгоспідприємств з агробізнесу та інших організацій. Але, на жаль, інформаційний ресурс часто не стає надбанням усіх категорій користувачів, заради яких він створюється. Існуюча система інформування потребує значного удосконалення, насамперед організаційних заходів, проведення експертизи достовірності інформації, доцільності впровадження тієї чи іншої розробки.

Управлінська інформаційна система представляє собою сукупність інформаційних процесів для задоволення потреб в інформації на різних рівнях прийняття рішень, а також компонентів з обробки інформації, внутрішніх і зовнішніх каналів її передачі. Важливу роль у застосуванні інформації відіграють способи її реєстрації, обробки, нагромадження і передачі; системне збереження інформації і її представлення в доступній формі; прогнозування нової числової, графічної та іншої інформації.

Організація сучасної інформаційної системи обслуговування аграрної сфери має бути націлена на: максимальну спрямованість на запити сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення; забезпечення ефективної взаємодії всіх організацій, установ та підприємств, що впливають на розвиток аграрного сектора; залучення до інформаційної системи провідних працівників наукових установ та навчальних закладів; повну незалежність та конфіденційність інформації в роботі з користувачами послуг. Її впровадження дозволить забезпечити вирішення багатьох проблем: забезпечення оперативною ринковою інформацією; мінімізація «відстані» між науково-технічними розробками та виробництвом; надання консультацій, що не потребують «присутності» фахівців та ін.

Вирішення завдань інформаційно-консультаційного забезпечення передбачає тісну взаємодію всіх структурних елементів системи (рис. 1).

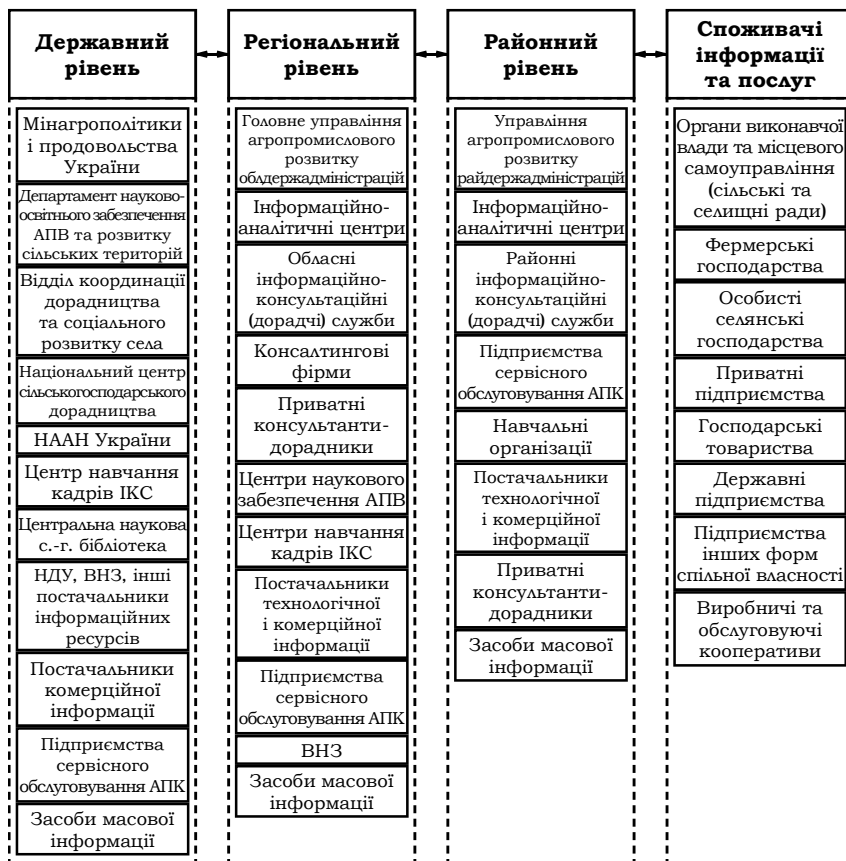

Рис. 1. Організаційна структура системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери (розроблено автором)

Встановлено, що організаційно-економічний механізм інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери повинен складатися з системи поєднання економічних компонентів, що визначають порядок і зміст процесу поширення інформації і знань з елементами організаційного характеру, що найкращим чином регламентують зв'язки, повноваження і

відповідальність між суб'єктами інформаційно-консультаційного сегменту ринку професійної інформації, знань та інновацій в аграрній сфері. Створена з урахуванням цих вимог інформаційно-консультаційна система включатиме інформаційну, інноваційну, консультаційну та освітню підсистеми.

На підставі концептуальних положень щодо сутнісного змісту організаційно-економічного механізму системи було розроблено схему процесу її функціонування (рис. 2), яка органічно вписується в стратегію розвитку аграрної сфери і може служити основою при обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розроблення практичних пропозицій щодо вирішення проблеми поширення фахових знань та інформації серед економічних суб'єктів і окремих осіб.

Рис. 2. Схема функціонування системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери (розроблено автором)

Дослідження теоретико-методологічних підходів і практичних засад формування і функціонування системи інформаційно-консультаційного обслуговування аграрної сфери дало змогу виділити іманентні їй особливості та головну функцію,

яка, згідно з авторським баченням, полягає у забезпеченні підвищення рівня фахових знань клієнтів, достатнього для самостійного прийняття ними ефективних рішень. Особливістю функцією виділено забезпечення функціонування самої системи, її постійний розвиток шляхом упровадження інновацій, навчання і перепідготовки співробітників, формування баз даних, розробки прикладних програмних продуктів і т. ін.

Формування сучасної системи інформаційно-консультаційного забезпечення аграрної сфери повинно проводитися з дотриманням певних принципів, серед яких виділяються системність, розвиток, сумісність, стандартизація, ефективність та ін. У ході дослідження було встановлено двоїстий характер цих принципів, що означає, що дотримання їх вважається обов'язковим не лише на етапі створення системи, а й у процесі її функціонування. У науковій літературі та відповідних методичних положеннях і рекомендаціях чіткого поділу принципів за їх спрямованістю не виявлено. Тим не менше, автор дотримується точки зору, згідно з якою наукове обґрунтування складу принципів функціонування системи також є об'єктивно необхідним. З цією метою до сукупності вище перелічених принципів пропонується додатково включити принципи безперервності інформаційного процесу, керованості, ефективності функціонування, єдиної інформаційної бази, конфіденційності, адаптивності, еволюційності, комплексності, інноваційності, конкуренції, адресності, об'єктивності, оперативності, самоорганізації, інформативності, достовірності, надійності, креативності, поєднання прямого і зворотного зв'язку, спеціалізації і диференціації інформаційних процесів, відповідності соціально-етичним, ментальним та культурним запитам користувачів тощо. Пріоритетність їх застосування, розширення чи скорочення визначається конкретними умовами функціонування системи.

Організаційна структура інформаційної системи має охоплювати три рівні: національний (Україна), регіональний (області) та місцевий (райони, населені пункти та сільськогосподарські підприємства). Місцевий рівень інформаційної системи має бути базовим, всі інші вищі рівні мають забезпечити ефективну діяльність саме цієї ланки, підпорядковуватися їй

інтересам. На національному та регіональному рівнях структури інформаційних служб матимуть статус юридичних осіб, які, в свою чергу, створюють філії та представництва на місцевому рівні. Функції координації та методологічного забезпечення діяльності інформаційної системи мають покладатися на державні органи управління.

Державне фінансування на регіональних рівнях можливе на основі державних та регіональних програм діяльності сільськогосподарських інформаційно-консультаційних центрів, які мають бути складовими частинами державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку. Виконання заходів, передбачених регіональними програмами діяльності таких центрів, здійснюватиметься на підставі контрактів, що мають укладатися з обласними державними адміністраціями. Досвід європейських країн доводить, що дані контракти мають переглядатися щорічно.

Впровадження заходів щодо поліпшення інформаційного обслуговування у сфері сільського господарства передбачає створення системи інформаційного забезпечення сільського господарства на основі залучення як державних інформаційних ресурсів, так і використання приватних інформаційно-консультаційних послуг для сільськогосподарських товаровиробників.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, подальше функціонування аграрного сектора в умовах ринкових відносин передбачає уточнення та розвиток теоретичних основ і розроблення практичних рекомендацій з формування і розвитку інформаційного обслуговування сільського господарства. Для сучасних умов має бути застосування вискооефективних різнорівневих систем інформації, що ґрунтуються на використанні нових інформаційних технологій.

Для досягнення поставлених цілей необхідно вирішення таких завдань: формування сучасної бази державних інформаційних ресурсів у сфері сільського господарства та забезпечення вільного доступу до них органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу та населення; надання якісних державних послуг з інформаційного забезпечення

сільськогосподарських товаровиробників усіх форм власності на основі розвитку інформаційної системи аграрного сектора України, системи інформації про ринки продукції, сировини і продовольства та системи дистанційного моніторингу земель сільськогосподарського призначення та ін. Необхідно сформувати нормативно-технічну та організаційно-методичну базу застосування інформаційних технологій у сфері сільського господарства, в тому числі на основі аналізу діяльності органів державної влади, що здійснюють повноваження у сфері сільського господарства, а також розробити початкові дані і комплексне технічне завдання на створення системи інформаційного забезпечення. Здійснення заходів з надання консультаційної допомоги забезпечить можливість більш широкого доступу товаровиробників і сільського населення до сучасного інформаційного ресурсу, сприятиме підвищенню якості перепідготовки та рівня кваліфікації працівників сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Безкровний М. Ф. Організація інформаційно-консультаційної діяльності : навч. посібник / Михайло Федорович Безкровний. — К. : Каравела, 2008. — 456 с.
2. Бородіна О. М. Цільова місія, принципи та методи діяльності консультаційної служби та її взаємодія з іншими інструментами державного впливу на сільськогосподарський розвиток // Інформаційні ресурси та їх використання в агропромисловому виробництві : зб. наук. праць / Ред. колегія : Кропивко М. Ф., Кирницький О. Д., Стегура Т. М. — К. : ІАЕ УААН, 2000. — № 3. — С. 291—298.
3. Меньяйкин Д. В. Информационные системы и их применение в АПК / Д. В. Меньяйкин, А. О. Таланова // Молодой ученый. — 2014. — № 3. — С. 485—487.
4. Роль консалтинговой деятельности в технико-технологическом переоснащении сельского хозяйства / А. Т. Стадник, Д. М. Матвеев, М. Г. Крохта, П. П. Холодов ; Новосибир. гос. аграр. ун-т. — Новосибирск : НГАУ, 2013. — 200 с.

V. V. Klochan. Інфраструктура інформаційного забезпечення агробізнеса.

В статье исследованы основные проблемы развития инфраструктуры информационного обеспечения сельского хозяйства, освещены варианты улучшения информационной инфраструктуры аграрного сектора экономики, обоснованы основные направления совершенствования информационной инфраструктуры аграрного сектора экономики.

V. V. Klochan. Infrastructure information support agribusiness.

In the article the basic problems of information support of agriculture infrastructure and its development are researched. The options to improve the information infrastructure of the agrarian sector of the economy are given. The main trends of the information infrastructure of the agrarian sector of the economy are substantiated.